

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1964 ΚΑΙ 1965¹

Υ Π Ο

ΑΝΑΣΤ. Π. ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ
ΓΕΝΙΚΟΝ ΜΕΡΟΣ

§ 1. Έννοια τῆς Ἐκκλησίας

1. R. E. Brown: The unity and diversity in New Testament ecclesiology ἐν Novum Testamentum τ. 6 (1963) σ. 298-308.
2. N. Chitescu: Aspecte ale ecclesilogiei la sfintii trei ierarhi ἐν Studii theologice Ser. IIa τ. 14 (1962) σ. 395-413.
3. B. Exarchos: Christliche Einheit und Einigung der Christen vom Standpunkt der orthodoxen Kirche aus ἐν Θεολογία τ. 35 (1964) σ. 26-36.
4. B. Joannides: The unity of the Church according to St. Paul ἐν Greek theol. review τ. 9 (1963/64) σ. 47-66.
5. E. Kaesemann: Unity and diversity in New Testament ecclesiology ἐν Novum Testamentum τ. 6 (1963) σ. 290-297.
6. J. Karmiris: The Ecclesiology of the three Hierarchy ἐν Greek theol. review τ. 6 (1960/61) σ. 135-185.
7. Τοῦ αὐτοῦ: Ἡ Ἐκκλησιολογία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τ. 15 (1965) σ. 11-112. Πρβλ. προηγούμενον δελτίον ἀρ. 1.
8. J. Korbacher: Ausserhalb der Kirche kein Heil? Eine dogmengeschichtliche Untersuchung über Kirche und Kirchengzugehörigkeit bei Johannes Chrysostomus, München 1963.

1. Τὸ προηγούμενον (ἄγδοον) δελτίον, ἀναφερόμενον εἰς τὰ ἔτη 1962 καὶ 1963 ἔδημοσιεύθη ἐν Θεολογία τ. 36 (1965) σ. 482-492, 651-663. Εἰς τὰ προηγούμενα δελτία ἐκτίθενται αἱ κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτῶν ἀκολουθοῦμεναι ἀρχαὶ καὶ ἀναγράφονται αἱ χρησιμοποιούμεναι συντμήσεις. Εἰς ταύτας πρόσθετες Actes XII Congr. byz. = Actes du XIIe Congrès international d'études byzantines, Ochride 1961 τ. II, Beograd 1964 καὶ Mém. Ostrogorsky = Recueil des travaux de l'Institut d'études byzantines τ. VIII: Mélanges G. Ostrogorsky τ. II, Beograd 1964.

9. * A. Nikolainen: Der Kirchenbegriff in der Offenbarung des Johannes ἐν New Testament Studies τ. 9 (1962/63) σ. 351-361.
 10. S. Tyskevic: Die Einheit der Kirche und Byzanz μεταφρ. F. K. Liesner, Würzburg 1962.

Διὰ τὸ ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας σχίσμα βλ.

11. * M. Lehmann: Das Konzil von Florenz und die Ostkirchen ἐν Ostkirchliche Studien τ. 12 (1963) σ. 295-313.
 12. H. Magoulias: A study in roman catholic and greek church relations on the island of Cyprus between the years a. D. 1196 and 1360 ἐν Greek theol. review τ. 10 (1964) σ. 75-106.
 13. B. Roberg: Die Union zwischen der griechischen und der lateinischen Kirche auf dem II. Konzil von Lyon (1274), Bonn 1964.
 14. W. de Vries: Die Päpste von Avignon und der christliche Osten ἐν OCP τ. 30 (1964) σ. 85-128.

Διὰ τὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἐκκλησίας βλ.

15. H. Alivisatos: Die Kirchenordnung der Autokephalen Kirche von Cypern ἐν Θεολογία τ. 35 (1964) σ. 529-541.
 16. * G. Jäschke: Die Türkisch orthodoxe Kirche ἐν Der Islam τ. 39 (1964) σ. 95-129.
 17. I. Καρμίρη: Αἱ ἀρχαῖαι ἀντιχαλκηδόνειοι ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ βάσις τῆς ἐπανενώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Θεολογία τ. 35 (1964) σ. 562-580, τ. 36 (1965) σ. 73-93, 204-254, 392-435, 549-579.
 18.-19. G. Konidaris: Zu der Wechselwirkung zwischen historischen und lehrmässigen Faktoren in der Trennung der orientalischen Kirchen von der alten katholischen Kirche αὐτόθι τ. 35 (1964) σ. 581-587 καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον The reciprocal relation between doctrinal and historical factors in the separation of the oriental churches from the ancient catholic church ἐν Greek theol. review τ. 10, 2(1964/65) σ. 54-60.
 20. Μητρ. Σάρδεων Μαξίμου: Ἡ ἐκκλησία Γεωργίας (Ἰβηρίας) καὶ τὸ αὐτοκέφαλον αὐτῆς ἐν Θεολογία τ. 36 (1965) σ. 353-372, 529-548.
 21. Μητρ. Κυθέρων Μελετίου: Ἡ νεοφανής αὐτοκέφαλος ἐκκλησία Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας τοῦ πρώην Πάφου Φωτίου ἔκυρον κατασχεύσισμα ἐν ΑΕΚΑ τ. 20 (1965) σ. 25-30.
 22. * A. Santos Hernandez: Iglesias da Oriente τ. II. Repertorio bibliografico, Santander 1963,

23. B. Spuler: Die morgenländischen Kirchen ἐν Handbuch der Orientalistik, Abt. I τ. VIII 2, Leiden - Köln 1964 σ. 120-324.

24. Β. Σταυρίδου: Ἱστορία τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως, Ἀθήναι 1964.

§ 5. Συλλογαὶ πηγῶν καὶ γενικὰ βοηθήματα

25. Πράξις Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπ' ἀρ. 184 τῆς 22 Ὀκτωβρίου / 2 Νοεμβρίου 1965 Περὶ τρόπου πληρώσεως κενῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν καὶ ἐφημεριακῶν θέσεων, ὡς καὶ τρόπου ψηφίσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

26. * Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἑταιρείας (λαϊκῶν θεολόγων): Εἰσήγησις καὶ σχέδιον τῶν κυριωτέρων διατάξεων τοῦ ὑπὸ κατάρτισιν νόμου περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1964.

27. Μητρ. Κυθήρων Μελετίου: Τὸ θέμα τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐνώπιον τῶν ἰ. κανόνων καὶ τοῦ Συντάγματος ἐν ΑΕΚΔ τ. 19 (1964) σ. 133-161.

28. Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Τίτου: Τὸ κατατεθὲν εἰς τὴν Βουλὴν σχέδιον νόμου Περὶ ρυθμίσεως ἐκκλησιαστικῶν τινῶν ζητημάτων ἐν Ἐκκλησίᾳ τ. 42 (1965) σ. 565-568.

29. Α. Χριστοφιλοπούλου: Τὸ ἑλληνικὸν ὀρθόδοξον ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον κατὰ τὸ ἔτος 1961 ἐν Θεολογία τ. 35 (1964) σ. 319-330, 469-480, ... κατὰ τὰ ἔτη 1962 καὶ 1963 αὐτόθι τ. 36 (1965) σ. 482-492, 651-663.

30. Τοῦ ἀτόϋ: Ἑλληνικὸν ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον², Ἀθήναι 1965.

31. G. d' Ercole: Storia antica della chiesa e problematica giuridica ἐν Studia et documenta historiae et juris τ. 29 (1963) σ. 326-337.

32. H. E. Feine: Kirchliche Rechtsgeschichte. Die katholische Kirche⁴, Köln-Graz 1964.

33. Introduction bibliographique à l'histoire du droit... B/9. Droit canonique ὑπὸ J. Gaudemet, [Bruxelles] 1963.

34. * P. P. Joannou: Discipline générale antique. Index analytique aux CCO, CSP, CPG, Grottaferrata 1964.

35. P. L' Huillier: L' esprit du droit canonique orthodoxe ἐν Messenger de l' Exarchat du Patriarche russe en Europe occidentale τεύχ. 46-47 (1964) σ. 108-119.

36. * W. M. Ploechl: Geschichte des Kirchenrechts², τ. I. Das Recht des ersten christlichen Jahrtausends von der Urkirche bis zum grossen Schisma, Wien 1960.

§ 6. Βοηθητικοὶ ἐπιστημονικοὶ κλάδοι

37. Π. Τρεμπέλα: Ἐγκυκλοπαιδεία τῆς Θεολογίας, Ἀθήναι 1964.
38. Α. Θεοδώρου: Ἱστορία τῶν δογμάτων τ. Α' 1, Ἀθήναι [1963].
39. * Χρ. Ἀνδρούτσου: Σύστημα ἠθικῆς², Θεσσαλονίκη 1964.
40. Α. Βακαλοπούλου: Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ τ. Β' 1. Τουρκοκρατία 1453-1669, Θεσσαλονίκη 1964.
41. Handbuch der Kirchengeschichte ἐκδ. ὑπὸ Η. Jedin τ. I: K. Baus: Von der Urgemeinde zur frühchristlichen Grosskirche, Freiburg κλπ. 1962.
42. J. Daniélou — H. Marrou: Nouvelle histoire de l'Église τ. I, Paris 1963.
43. * J. Lortz: Geschichte der Kirche τ. I²¹, Münster 1962.
44. G. Ostrogorsky: Geschichte des byzantinischen Staates³, München 1963.
45. * K. D. Schmidt-E. Wolf: Die Kirche in ihrer Geschichte τ. I, A. Die apostolische und nachapostolische Zeit ὑπὸ L. Goppelt, Göttingen 1962.
46. B. Altaner: Patrologie⁶, Freiburg i. Br. 1963.
47. * H. v. Campenhausen: Les pères grecs trad. G. Marbach, Paris 1963.
48. J. Quasten: Initiation aux Pères de l'Église tr. J. Laporte, τ. III, Paris 1963.
49. G. W. H. Lampe: A Patristic Greek Lexikon, τεύχ. III (εὐσυναλλάκτως-μετεωρίζω), Oxford 1964.

§ 9. Ἡ ἐναντι τῆς Πολιτείας στάσις τῆς Ἐκκλησίας

50. * Χρ. Ἀνδρούτσου: Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου², Θεσσαλονίκη 1964.
51. * G. Barbero: Il pensiero politico cristiano. Dai Vangeli a Pelagio, Torino 1962.
52. * W. Boeld: Obrigkeit von Gott? Studien zum staats theologischen Aspekt des Neuen Testaments, Hamburg 1962.
53. * D. Bogdanovic: Ἐκ τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας τῶν βυζαντινῶν ἁγίων πατέρων (σερβ.) ἐν Pravoslavna Misao, τ. 7 (1964) σ. 10-19.
54. H. U. Instinsky: Die alte Kirche und das Heil des Staates, München 1963.

55. Κ. Μουρατίδου: Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου καὶ τῶν νεωτέρων κατευθύνσεων ἐν τῇ ἐκκλησιολογίᾳ καὶ τῇ πολιτειολογίᾳ, τ. Α' 1, Ἀθήναι 1965.

56. Παραμυθίας Γίτου: Περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῆς Πολιτείας ἐν Ἐκκλησία τ. 42 (1965) σ. 563-565.

57. S. Verosta: Johannes Chrysostomus Staatsphilosoph und Geschichtstheologe, Graz κλπ. 1960.

§ 10. Θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ ρωμαϊκῷ κράτει

58. * J. Baer: Israel, the christian Church and the roman empire ἐν Scripta Hierosolymitana τ. VII, σ. 72-149.

59. H. Grégoire κλπ.: Les persécutions dans l'empire romain², Bruxelles 1964.

60. * E. Griffe: La persécution des chrétiens de Rome en l'an 64 ἐν Bulletin de littérature ecclésiastique τ. 65 (1964) σ. 3-16.

61. J. M. Hornüs: Évangile et labarum. Étude sur l'attitude du Christianisme primitif devant les problèmes de l'état, de la guerre et de la violence, Genève 1960.

62. * Τοῦ αὐτοῦ: Politische Entscheidungen in der alten Kirche... übers. R. Pfisterer, München 1963.

63. * P. Keressztes: Law and arbitrariness in the persecution of the Christians and Justin's first apology ἐν Vigiliae christianae τ. 18 (1964) σ. 204-214.

64. S. Perowne: Les Caesars et les saints. L'évolution de l'État chrétien 180 av. J. C. à 313 a. J. Chr. μεταφρ. ὑπὸ C. Janssens, Paris 1964.

65. * G. E. de Sainte-Croix: Why were the early christians persecuted? ἐν Past and present τεύχ. 26 (1963) σ. 6-38 καὶ τεύχ. 27 (1964) σ. 28-33.

66. * K. H. Schwarte: Das angebliche Christengesetz des Septimius Severus ἐν Historia τ. 12 (1963) σ. 185-208.

67. * A. N. Sherwin - White: Why were the early christians persecuted? ἐν Past and present τεύχ. 27 (1964) σ. 23-27.

§ 11. Πηγαὶ ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου

68. L'Église dans la Bible. Communications présentées à la XVIIe réunion annuelle de l'ACEBAC, Bruges 1962.

69. * G. d' Ercole: Gesù legislatore e l'ordinamento giuridico della sua Chiesa nei Vangeli, Roma 1962.

70. *Didascaliae apostolorum, canonum ecclesiasticorum traditionis apostolicae versiones latinae* ἔκδ. E. Tidner (T. U. 75), Berlin 1963.

**§ 12. Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας
κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον**

71. M. Anastos: Justinian's despotic control over the Church as illustrated by his edicts on the theopaschite formula and his letter to pope John II in 533 ἐν *Mél. Ostrogorsky* τ. II (1964) σ. 1-11.

72. * G. T. Armstrong: Church and State relations. The changes wrought by Constantine ἐν *Journal for Bible and Religion* τ. 32 (1964) σ. 1-7.

73. * P. Brown: Religious coercion in the later roman empire. The case of North Africa ἐν *History* τ. 48 (1963) σ. 283-305.

74. * D. Constantelos: Paganism and the state in the age of Justinian ἐν *Catholic historical review* τ. 50 (1964) σ. 372-380.

75. * A. Ehrhard: The adoption of christianity in the roman empire ἐν *Bulletin of the John Rylands Library* τ. 45 (1962/3) σ. 97-114.

76. Τοῦ αὐτοῦ: The first two years of the emperor Theodosius I ἐν *Journal of ecclesiastical history* τ. 15 (1964) σ. 1-17.

77. * A. Esser: Die Lehre der Epanagoge und eine oströmische Reichstheologie ἐν *Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie* τ. 10 (1963) σ. 63.

78. G. Fera: *Costantino e il Cristianesimo*, Milano 1964.

79. E. L. Grasmück: *Coercitio. Staat und Kirche im Donatistenstreit*, Bonn 1964.

80. * J. Hermann: Ein Streitgespräch mit verfahrensrechtlichen Argumenten zwischen Kaiser Konstantius und Bischof Liberius ἐν *Festschrift für H. Liermann*, Erlangen 1964 σ. 77-86.

81. * G. F. Klenk: Hierarchie und Kaisertum bis auf Gregor den Grossen ἐν *Stimmen der Zeit* τ. 173 (1963/4) σ. 121-132.

82. Γ. Κονιδάρη: Πολιτεία καὶ πολιτειακὸς βίος ἐν τῇ λατρεία τοῦ ὀρθοδόξου Χριστιανισμοῦ ἐν Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τ. 14 (1963) σ. 421-460.

83. Γεωρ. Κοτσώνη: Ἡ θέσις τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου ἐν τῇ θεῷ λατρείᾳ ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρὶς τῆς Σχολῆς Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τ. 8 (1960/63) σ. 111-120.

84. V. Laurent: Le serment de l'empereur Andronic II Paléologue au patriarche Athanase Ier lors de sa seconde accession au trône oecuménique (Sept. 1303) ἐν *REB* τ. 23 (1965) σ. 124-139.

85. E. Metz: L' intervention de Théodose au deuxième concile oecuménique (Constantinople, 381) ἐν *Études... dédiées à G. Le Bras* τ. I, Paris 1965 σ. 651-664.

86. A. Momigliano κλπ.: The conflict between paganism and christianity in the fourth century, Oxford 1963.

87. * K. F. Morrison: Rome and the City of God: An essay of the constitutional relationships of empire and Church in the IVth cent., Philadelphia 1964.

88. * W. Rordorf: Der Sonntag. Geschichte des Ruhe- und Gottesdiensttages im ältesten Christentum, Zürich 1962.

89. Rose—Marie Seyberlich: Die Judenpolitik Kaiser Justinians I. ἐν *Byzantinische Beiträge* hrsg. v. J. Irmscher, Berlin 1964, σ. 73-80.

90. * J. Vogt: Bemerkungen zum Gang der Constantinfor-schung ἐν *Mullus. Festschrift Th. Klauser*, Münster 1964 σ. 374-379.

§ 13. Ἀνώνυμα κωδικοποιητικὰ ἔργα

91. B. Botte: La Tradition Apostolique de saint Hippolyte. Essai de reconstitution, Münster 1963.

92. J. Maigne: La prétendue Tradition Apostolique d' Hippolyte de Rome s' appelaient-elle Αἱ Διατάξεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων des statuts des saints Apôtres? ἐν *Ostkirchliche Studien* τ. 14 (1965) σ. 35-67.

§ 14. Κανόνες τοπικῶν συνόδων

93. J. Gouillard: Le décret du synode de 843 ἐν *Actes XIIe Congr. byz.* τ. II (1964) σ. 439-449.

94. E. Honigmann: Trois mémoires posthumes d' histoire et de géographie de l' Orient chrétien, Bruxelles 1961 σ. 1 ἐπ. Διὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον ἔτ. 394.

95. J. Ramireanu: Sinodul de la Sardica diu anul 343. Importanta lui pentru istoria patrunderii crestinismului la geto-daco-romani ἐν *Studii teologice* σειρ. IIa τ. 14, 3-4 (1962) σ. 146-182.

§ 15. Κανόνες, ἀποφάσεις και πρακτικὰ οἰκουμενικῶν και πατριαρχικῶν συνόδων

96. * G. Billanovich: Un nuovo frammento in onciale degli atti del concilio di Calcedonia ἐν *Italia medioevale* τ. 4 (1961) σ. 161-166.

97. F. Dvornik: Greek Uniats and the number of the oecu-

menical councils ἐν *Mélanges E. Tisserant* τ. II (*Studi e testi* 232), Città del Vaticano 1964 σ. 93-101.

98. * J. Gill: *Acta graeca concilii Florentini cum versione latina*, 1964.

99. * Τοῦ αὐτοῦ: *Le concile de Florence*, trad. M. Jossua, Tournai 1964.

100. * Τοῦ αὐτοῦ: *A new manuscript of the council of Florence* ἐν *OCP* τ. 30 (1964) σ. 526-533.

100α. A. P. Kazdan: *Δύο νέα βυζαντινά μνημεῖα τοῦ IB' αἰ.* (ρωσ.) ἐν *Βυζ. Βρέμενικ* τ. 24 (1964) σ. 58-90. *Συνοδικὴ ἀπόφασις* ἔτ. 1166.

101. V. Laurent: *L'oeuvre canonique du concile in Trullo (691-692) source primaire du droit de l'église orientale* ἐν *REB* τ. 23 (1965) σ. 7-41.

102. * J. Ortiz de Urbina: *Histoire des conciles oecuméniques* τ. I: *Nicée et Constantinople*, Paris 1963.

§ 16. Κανόνες Πατέρων

103. * H. van Cranenburgh: *Nieuw licht op de oudste Kloostercongregatie: de instelling van Sint - Pachomius* ἐν *Tijdschrift vor geestelijkleven* (1963) σ. 581-605, 665-690, (1964) σ. 51-54.

104. * Τοῦ αὐτοῦ: *La Regula Angeli dans la Vie latine de saint Pachôme* ἐν *Le Muséon* τ. 76 (1963) σ. 165-194.

§ 18. Συλλεκτικὰ καὶ ἐρμηνευτικὰ ἔργα καὶ νομολογία

105. A. Χριστοφιλοπούλου: *Κριτικαὶ καὶ ἐρμηνευτικαὶ παρατηρήσεις εἰς πηγὰς τοῦ ἑλληνικοῦ δικαίου ἐν Ἑράνιον πρὸς Γ. Μαριδάκην* τ. Α', Ἐν Ἀθήναις 1963 σ. 3-8. *Μεταξὺ ἄλλων ἐπὶ σχολίων Ζωναρά εἰς καν. 28 Δ' Οἰκ.*

106. J. Darrouzès: *Une reponse du chartophylax Nicéphore (XIe s.)* ἐν *REB* τ. 22 (1964) σ. 279-280.

107. * A. d' Emilia: *Tre αποφάνσεις di Demetrio Chomatianos in materia d' ἀλληλοκληρονομία* ἐν *Rivista di studi bizantini* N.S. τ. 1 (1964) σ. 103-120.

108. D. J. Gainà: *Ἐπὶ τῆς κανονιστικῆς δράσεως τοῦ πατριάρχου Φωτίου (ρουμ.)* ἐν *Studi teologici serb.* II τ. 15 (1963) σ. 347-365.

109. J. Gaudemet: *Nomokanon* ἐν *Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, X Supplementband (1965) στ. 417-429.

110. E. Honigmann *ἔνθ' ἀνωτ. ἀρ. 94. Διὰ τὸν Νομοκάνονα εἰς δ' ἑλλοις.*

111. P. Karlin-Hayter: *New Arethas documents V* ἐν Byzantion τ. 34 (1964) σ. 49-67. Ἐργίδιον περὶ διαζυγίου.

112. * C. h. Munier: *L'oeuvre canonique de Denys le Petit d'après les travaux de W. Peitz* ἐν *Sacris erudiri* τ. 14 (1963) σ. 236-250. Κατὰ τῆς γνώμης ὅτι πρὸ τοῦ Διονυσίου δὲν ὑπῆρχον συλλογαὶ κανόνων εἰς τὴν Ἀνατολήν.

113. W. M. Peitz: *Dionysius — Exiguus Studien*, Berlin 1960. Καὶ διὰ τὰς ἐν Ἀνατολῇ συλλογὰς κανόνων.

§ 19. Ἐγγραφα, ἐπιγραφαί, σφραγιδες καὶ φιλολογικαὶ πηγαὶ ἐκ τῆς βυζαντινῆς περιόδου

Α'. Ἐγγραφα ἐπὶ παπύρων

114. W. Till: *Die koptischen Rechtsurkunden aus Theben* (*Sitzungsberichte der Oesterreichischen Akademie, Phil. hist. Klass.* τ. 244, III) Wien 1964.

115. * J. O' Callaghan: *La vida en los primeros siglos segun las cartas cristianas*, Barcelona 1964.

Β'. Λοιπὰ ἔγγραφα

116. J. Bompiaire: *Étude sur des actes d'archives inédits du XVI siècle* (Athos) ἐν *Actes du XIIe Congr. byz.* τ. II (1964) σ. 535-540.

117. Τοῦ αὐτοῦ: *Actes de Xéropotamou*, Paris 1964.

118. Ἐρασ Βρανούση: *Πατριακά. Χρυσόβουλλον Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου ὑπὲρ τῆς ἐν Στροβίλῳ μονῆς τοῦ Προδρόμου (1079) ἐν ΕΕΒΣ* τ. 33 (1964) σ. 62-69.

119. Κ. Χατζηψάλτη: Ἡ Ἐκκλησία Κύπρου καὶ τὸ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀρχομένου τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Συνοδικὴ πράξις τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως σχετικῶς πρὸς τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Ἡσαΐα ἐν *Κυπριακαὶ σπουδαί* τ. 28 (1964) σ. 135-168.

120. Γ. Χιονίδου: Ὁ ὄσιος Ἀντώνιος ὁ νέος ἐκ τῆς μακεδονικῆς Βεροίας βάσει ἀνεκδότων βυζαντινῶν ἐγγράφων καὶ λανθανόντων στοιχείων, Βέροια 1965.

121. A. Dain: *Une formule d'affranchissement d'esclave* ἐν *REB* τ. 22 (1964) σ. 238-240.

122. F. Dölger: *Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches von 565-1453* τεύχ. V (1341-1453), München-Berlin 1965.

123. I. Dujcev: *L'epistola sui Bogomili del patriarca co-*

stantinopolitano Teofilatto ἐν Mélanges E. Tisserant τ. II (Studi e testi 232), Città del Vaticano 1964 σ. 63-91.

124. P. Gautier: Jean V l' Oxite patriarche d' Antioche. Notice biographique ἐν REB τ. 22 (1964) σ. 128-157. Ἐκδίδεται ἔγγραφον παραιτήσεως τοῦ πατριάρχου.

125. Ο. Λαμψίδου: Νέα ἀνάγνωσις τῶν αὐτοκρατορικῶν ἐγγράφων διὰ τὴν Νέαν Μονὴν Χίου ἐκ τοῦ σαμιακοῦ κώδικος ἐν ΑΕΚΔ τ. 19 (1964) σ. 170-176.

126. V. Laurent: Un prostagma impérial faussement attribué à l' empereur Jean VI Cantacuzène ἐν REB τ. 22 (1964) σ. 250-252. Τὸ παρὰ Zachariae JGR III σ. 711 ἐπ. ἔγγραφον χρονολογεῖται πιθανῶς εἰς τὸ ἔτος 1232.

127. R. Loenertz: Lettres de Georges Bardanes, métropolitaine de Corcyre au patriarche oecuménique Germain II 1226-1227 ἐν EEBΣ τ. 33 (1964) σ. 87-118.

128. C. Mango: The conciliar edict of 1166 ἐν Dumbarton Oaks Papers τ. 17 (1963) σ. 315-330. Ἐν ἐπιγραφῇ.

129. N. Svoronos: Les privilèges de l' Église à l' époque des Comnènes: un rescrit inédit de Manuel Ier Comnène ἐν Travaux et mémoires τ. 1 (1965) σ. 325-391.

130. R. Janin: Le monachisme byzantin au Moyen Age. Com-mende et Typica ἐν REB τ. 12 (1964) σ. 5-44.

131. E. Tsolakis: Aus dem Leben des Michael Attaleiates ἐν B.Z. τ. 58 (1965) σ. 3-10. Καὶ διὰ τὴν Διάταξιν αὐτοῦ.

Γ'. Σφραγίδες

132. V. Laurent: Le Corpus des sceaux de l' empire byzan-tin τ. V: L' Église Ia, Paris 1963.

Δ'. Φιλολογικὰ κείμενα

133. J. Darrouzès: Mémoire de Constantin Stilbès contre les Latins ἐν REB τ. 21 (1963) σ. 50-100. Ἐνδιαφέρουσαι ἐξ ἐπόψεως ἐκκλ. δικαίου αἱ §§ 4, 5, 6, 21, 23, 28, 33, 34, 36, 41, 42, 43 τοῦ ἐπαν-εχδιδόμενου κειμένου.

134. P. Devos: Une passion grecque inédite de S. Pierre d' Alexandrie ἐν Analecta Bollandiana τ. 83 (1965) σ. 157-187. Πληροφο-ρίαι διὰ διωγμοὺς ἀνευ ἱστορικής ἀξίας.

135. F. Halkin: Passion et miracle posthume de saint Léonce martyr à Tripoli en Phénicie αὐτόθι τ. 82 (1964) σ. 319-340. Τὰ αὐτά.

136. Τοῦ αὐτοῦ: Une passion de saint Mocius martyr à Byzance αὐτόθι τ. 83 (1965) σ. 5-30. Τὰ αὐτά.

137. Τοῦ αὐτοῦ: La passion ancienne de sainte Euphémie de Chalcedoine αὐτόθι σ. 95-120. Τὰ αὐτά.

138. Τοῦ αὐτοῦ: Inédits byzantins d' Ochrida, Candie et Moscou, Bruxelles 1963. Τὰ αὐτά.

139. Ο. Λαμψίδου: Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Καλυβίτης ἐν Πλάτων τ. 16 (1964) σ. 259-303. Διὰ μοναχικὴν κουράν.

140. P. Lemerle: La vie ancienne de saint Athanase l' Athonite... ἐν Millénaire du Mont Athos 963-1963 τ. I, Chevetogne 1963 σ. 59-100.

141. J. Leroy: Les deux vies de Saint Athanase l' Athonite ἐν Analecta Bollandiana τ. 82 (1964) σ. 402-429.

142. Β. Μουστάκη: Βίος τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, Ἀθῆναι 1964.

143. * Basilike Papoulia: Die Vita des heiligen Philotheos von Athos ἐν Sudost-Forschungen τ. 22 (1963) σ. 259-280.

144. E. Sargologos: La Vie de saint Cyrille le Philéote, moine byzantin († 1110), Bruxelles 1964. Με πολυαριθμοὺς νομικὰς πληροφορίες (ἰδίᾳ σ. 44, 121 ἐπ., 162, 173, 204, 212, 231 ἐπ.).

Ε'. Κατάλογος χειρογράφων

Ἐντὶ παντὸς ἄλλου

145. M. Richard: Répertoire des Bibliothèques et des catalogues de manuscrits grecs, Supplément I (1958-1963), Paris 1964.

§ 20. Ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ τὴν ξένην κυριαρχίαν κατὰ τὴν μεταβυζαντινὴν περίοδον

146. T. Ware: Eustratios Argenti. A study of the greek Church under turkish rule, Oxford 1964.

§ 21. Πηγαι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου ἐκ τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας

147. Δ. Γκίνη: Σημαιολογικὰ ἐκ μεταβυζαντινῶν νομικῶν κειμένων ἐν Ἀθῆνᾶ τ. 67 (1963/64) σ. 370-376.

148. * Α. Κοτρώνη: Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, Ἀθῆναι 1962.

149. Στ. Κυριακίδου: Χειρόγραφος νομοκάνων τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρὶς Σχολῆς Νομικῶν καὶ

Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τ. 8 (1960/63) σ. 57-78.

149α. Ἰακ. Μαλλιαροῦ: Νικόδημος μοναχὸς ἐκ Ναξίας ὁ ἀγιορείτης, Ἀθῆναι 1963.

150. Ν. Πανταζοπούλου: Ἐκκλησία καὶ δίκαιον εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν Ἐπιστ. Ἐπετηρίς... Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ἀνωτ. ἀρ. 149) σ. 685-775.

151. Ν. Μάτση: Περὶ τὴν παράφρασιν τοῦ Συντάγματος τοῦ Ματθαίου Βλάσταρη ὑπὸ τοῦ Κουνάλη Κριτοπούλου ἐν ΕΕΒΣ τ. 34 (1965) σ. 175-201.

152. * Κ. Ματζουράνη: Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης καὶ ἔθναπόστολος, Νάξος 1963.

Μεταβυζαντινὰ ἔγγραφα ἐν

153. * Μιλήτου Αἰμιλιανοῦ: Πατριαρχικὰ σιγίλλια ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ ἀρχιεποφυλακείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Istanbul 1963. Ἐκδ. εἰς τόμον τῆς ἐν τοῖς προηγουμένοις δελτίοις σημειωθείσης ἐργασίας.

154. * Ζ. Βάου: Νεοὶ καὶ ναῦδρια τῆς Μήλου, Ἀθῆναι 1964.

155. Ν. Beldiceanu: Les actes des premiers sultans conservés dans les manuscrits tures de la Bibliothèque Nationale à Paris τ. I. Actes de Mehmet II et de Bayezid II, Paris — La Haye 1960. Ἐν οἷς καὶ (ἀρ. 47) βεράτιον διὰ μητροπολίτην.

156. Ἐπισκ. Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου: Ἡ ἐν Εὐβοίᾳ ἱερὰ μονὴ Ἄρμᾶ ἐν Ἐκκλησία τ. 42 (1965) σ. 107-111.

157. J. Darrouzès: Lettres de 1453 ἐν REB τ. 22 (1964) σ. 72-127.

158. Τοῦ αὐτοῦ: Obits et colophons ἐν Χαριστήριον εἰς Ἀ. Ὁρλάνδον, τ. Α', Ἀθῆναι 1965 σ. 299-313.

159. Ν. Δελιαλῆ: Φιρμάνιον διακανονισμοῦ φορολογικῶν θεμάτων, προνομίων καὶ ἄλλων τινῶν παρεμφερῶν ζητημάτων τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐν Μακεδονικά τ. 6 (1964/65) σ. 256-274.

160. Τίτου Καραντζαλή: Ἀπανθίσματα ἐκ τοῦ κώδικος ἐ. μητροπόλεως Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου ἐν Ἡπειρωτικῇ Ἐστία τ. 13 (1964) σ. 101-110.

161. Chr. Kōdov: L'original du code du Patriarchat d'Ochride ἐν Byzantinoslavica τ. 25 (1964) σ. 270-278.

162. Θ. Κοζύρη: Τὸ σιγίλλιον περὶ προσηλώσεως τῆς μονῆς Καισαριανῆς εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀθηναίων ἐν Ἀθηναϊκὰ τεύχ. 26 (1963) σ. 27-32.

163. Κ. Κώτστα: Ἀρχιερατικὰ Παναγίας Κορακονησίας ἐν Ἡπειρωτικῇ Ἐστία τ. 13 (1964) σ. 577-587.

164. Μ. Μανούσακα: Ἡ χειροτονία ἱερέων τῆς Κρήτης ἀπὸ τὸ μῆτροπολίτη Κορίνθου (ἔγγραφα τοῦ ΙΣ' αἰῶνα) ἐν Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας περ. δ' τ. 4 (1964) σ. 317-330.

165. Χ. Πατρινέλλη: Πατριαρχικὰ γράμματα καὶ ἄλλα ἔγγραφα καὶ σημειώματα τοῦ ΙΣ'-ΙΗ' αἰῶνος ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Ἰερακος (Ἔθν. Βιβλ. Ἑλλ. 1474) ἐν Ἐπετηρὶς Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου τ. 12 (1962) σ. 113-153.

166. D. Sérémétis: Un procès de divorce de l'an 1592 ἐν Actes XIIe Congr. byz. τ. II (1964) σ. 507-518.

167. Κ. Σπυριδάκη - Θ. Παπαδοπούλλου: Τὸ ἀρχιεπισκοπικὸν ἔγγραφο διαζυγίου τοῦ ἱατροῦ Γεωργίου Χοιδᾶ ἐν Κυπριακαὶ σπουδαί τ. 28 (1964) σ. 205-214.

168. Λουίζας Συνδίκου—Λαούρδα: Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοξίας στὸ Βελβεντό ἐν Μακεδονικά τ. 6 (1964/65) σ. 275-286.

169. Ζ. Τσιρπανλῆ: Ὁ Ἰωάννης Πλουσιαδηνὸς καὶ ἡ σιναϊτικὴ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ Κεφαλαῖ στὸ Χάνδακα ἐν Θησαυρίσματα τ. 3 (1964) σ. 1-28.

Παροιμίαι ἐν

170. Καλλιόπης Μουσαίου—Μπουγιούκου: Παροιμίαι τοῦ Λιβισίου καὶ τῆς Μάκρης, Ἀθήναι 1961 s. v. παπᾶς.

171. Διαλεχτῆς Ζευγώλη-Γλέζου: Παροιμίαι ἀπὸ τὴν Ἀπειρανθο τῆς Νάξου, Ἀθήναι 1963, ἰδία s. v. ἀνάθεμα, ἡγούμενος, καλογερικὴ, μοναστήρι, παπᾶς.

§ 23. Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι

II. Δογματικῶς

172. Ἀ. Ἀλιβιζάτου: Ἐπιβαλλόμεναι τροποποιήσεις τῶν δύο πρώτων ἀρθρῶν τοῦ Συντάγματος ἐν Ἐράνιον πρὸς Γ. Μαριδάκη τ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1964 σ. 603 ἐπ.

173. Π. Παναγιωτάκου: Σκέψεις ἐπὶ τῆς σαβοῦσης κρίσεως μεταξὺ Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι ἐν ΑΕΚΔ τ. 20 (1965) σ. 49-76.

174. Χρ. Σγουρίτσου: Συνταγματικὸν δίκαιον τ. Β' τευχ. α', Ἀθήναι 1964 σ. 120 ἐπ., 151 ἐπ.

175-177. Ἡ Α.Π. 140/1964 ἐν ΑΕΚΔ τ. 19 (1964) σ. 60=N. Β. τ. 13 (1965) σ. 417 ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀντιποίησιν ὑπηρεσίας θρησκευτικοῦ λειτουργοῦ, κατὰ δὲ τὰς Σ.Ε. 2024/1965 καὶ 2298/1965 ἐν ΑΕΚΔ τ. 20 (1965) σ. 80 καὶ Ν.Β. τ. 14 (1966) σ. 568 τὰ ἐκκλ. δικαστήρια ἀποτελοῦν

εἰδικὰ ποινικὰ δικαστήρια, αἱ δ' ἀποφάσεις των δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

**§ 24. Αἱ πηγαι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου
κατὰ τὴν σημερινὴν ἰσχὺν των**

178. Ἰ. Παναγοπούλου: Οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν νόμων τῆς Πολιτείας κατὰ τὴν περίοδον τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐν Χριστιανὸς τ. 4 (1965) σ. 150-152.

**§ 28. Ἐκτασις ἐφαρμογῆς τοῦ ἐλληνικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου
καὶ σχέσεις πρὸς τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας**

179. Σ. Ἀβούρη: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἐπτανήσου ἐπὶ Ἀγγλοκρατίας, Ἀθῆναι 1964.

180. Τοῦ αὐτοῦ: Τὰ ἐκκλησιαστικά τῆς Ἐπτανήσου 1815-1867, Ἀθῆναι 1965.

(Συνεχίζεται)